

COOPERATIVE AUDIT

in the future

การสอบบัญชีสหกรณ์ในอนาคตจะเป็นอย่างไร?

มีผู้กล่าวถึง Megatrends ที่สำคัญๆ ไว้หลายประการ ในที่นี้ จะขอยก Megatrends ที่ประเทศไทยต้องเตรียมรับมืออย่างเร่งด่วน 5 ประการ ซึ่งวิเคราะห์โดยสุพริศร์ สุวรรณิก นักวิจัยอาวุโส สถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์ ประกอบด้วย (1) ความเปราะบางของเศรษฐกิจไทยต่อความขัดแย้งทางภูมิรัฐศาสตร์ เนื่องจากการพึ่งพาต่างประเทศในระดับสูง (2) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่อาจทำให้ไทยตกขบวนรถไฟ หากปรับตัวไม่ทัน (3) ภาวะโลกร้อน เป็นภัยเงียบและจะส่งผลกระทบใหญ่หลวงต่อไทยหากไม่เร่งปรับตัว โดยเฉพาะอุทกภัยที่สร้างความเสียหายเป็นวงกว้าง (4) การเข้าสู่สังคมสูงอายุส่งผลกระทบต่อโครงสร้างเศรษฐกิจไทยหลายด้าน และ (5) วิกฤตโควิด-19 ได้สร้างแผลเป็นหลายแห่งต่อเศรษฐกิจไทย Megatrends เหล่านี้เป็นรูปแบบการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นใหม่ ส่งผลกระทบต่อวิถีการใช้ชีวิตและการทำงานของทุกคน ซึ่งผู้สอบบัญชีสหกรณ์เองก็หลีกเลี่ยงไม่ได้เช่นเดียวกัน

จอห์น แนสบิตต์ (John Naisbitt) นักอนาคตศาสตร์และนักวิเคราะห์ชาวอเมริกัน กล่าวไว้ว่า The most reliable way to forecast the future is to try to understand the present นั่นคือ การพยายามเข้าใจปัจจุบัน เป็นวิธีที่น่าเชื่อถือที่สุดในการคาดการณ์เหตุการณ์อนาคต

Cooperative Audit in the future ...

สิ่งหนึ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ คือ การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสอบบัญชีมากขึ้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในเรื่องของความถูกต้อง ความแม่นยำ และความรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิกฤตโควิด-19 เป็นตัวเร่งให้มีการนำเทคโนโลยีมาใช้เร็วขึ้นและในหลากหลายรูปแบบ นอกจากการเร่งพัฒนาเทคโนโลยีที่เกี่ยวกับงานสอบบัญชีแล้ว ควรมีการขยายบทบาทเพื่อให้ครอบคลุมไปถึงการร่วมมือกับกลุ่ม **Software Providers** หรือผู้พัฒนาโปรแกรมระบบบัญชีสำหรับสหกรณ์ เพื่อกำกับดูแลให้โปรแกรมระบบบัญชีที่สหกรณ์นำไปใช้มีความน่าเชื่อถือและเป็นไปตามมาตรฐาน อีกทั้งควรมีมาตรการจูงใจที่เป็นรูปธรรมเพื่อให้สหกรณ์หันมาใช้คอมพิวเตอร์ช่วยในการทำบัญชี และเป็นเครื่องมือช่วยในการบริหารจัดการ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการดำเนินงานของสหกรณ์ และเพื่อให้การสอบบัญชีเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ ควรรักษาข้อมูล (Data) ที่เก็บรวบรวมจากงบการเงินของสหกรณ์มาพัฒนาให้เป็นสารสนเทศ (Information) โดยทำการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานและสถานะการเงินของสหกรณ์ แยกตามประเภทของสหกรณ์ เช่น สหกรณ์ออมทรัพย์ ซึ่งอาจแยกประเภทย่อยลงไปอีกเป็นสหกรณ์ออมทรัพย์ครู สหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจ หรือสหกรณ์ออมทรัพย์ภายในมหาวิทยาลัย เพื่อที่จะกำหนดมาตรการต่างๆ ให้สอดคล้องกับผลการดำเนินงานและความเสี่ยงของสหกรณ์แต่ละกลุ่ม/ประเภทได้อย่างทันท่วงที รวมถึงสามารถติดตามและเฝ้าระวังความเคลื่อนไหวต่างๆ ที่ผิดปกติได้

อีกบทบาทหนึ่งที่เราควรดำเนินการในเชิงรุกมากขึ้น คือ การกำกับดูแลผู้สอบบัญชีรับอนุญาตหรือบุคคลอื่น ซึ่งเป็นผู้สอบบัญชีภาคเอกชนที่สหกรณ์คัดเลือกให้เป็นผู้สอบบัญชีสหกรณ์ เพื่อให้การควบคุมคุณภาพงานสอบบัญชีในส่วนของผู้สอบบัญชีภาคเอกชนมีความรัดกุมและเข้มแข็งมากขึ้น โดยนอกเหนือจากการสุ่มตรวจกระดาษทำการ ซึ่งเป็นการกำกับในระดับงานสอบบัญชีแล้ว ควรจะมีการประเมินในระดับสำนักงานสอบบัญชีด้วย เพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานการควบคุมคุณภาพ (ISQC) นอกจากนี้ ควรมีการพัฒนา **Application** สำหรับการบริหารจัดการผู้สอบบัญชีรับอนุญาตหรือบุคคลอื่น เพื่อให้การแต่งตั้งผู้สอบบัญชีสหกรณ์ภาคเอกชนเป็นไปอย่างถูกต้องตามระเบียบและกฎหมายที่กำหนด สามารถรับทราบความเคลื่อนไหวได้แบบ real time รวมถึงประโยชน์ในการสื่อสารเรื่องต่างๆ กับผู้สอบบัญชีด้วย โดยผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งสหกรณ์และผู้สอบบัญชี สามารถเข้าใช้ Application ดังกล่าวได้ เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวก และช่วยให้การทำงานเป็นไปในลักษณะปรึกษาหารือและร่วมมือกันมากยิ่งขึ้น

การสอบบัญชี เป็นเรื่องเกี่ยวกับการให้ความเชื่อมั่น คือการที่บุคคลที่สามซึ่งมีความเป็นอิสระและเป็นมืออาชีพมาให้การรับรองการจัดทำงบการเงินของกิจการ ผู้สอบบัญชีจึงต้องมีความน่าเชื่อถือ และมีความรอบรู้ในหลายๆ ด้านเพื่อที่จะสามารถตรวจสอบธุรกิจเชิงลึกได้อย่างมีประสิทธิภาพ **การพัฒนาสมรรถนะผู้สอบบัญชี**จึงต้องเป็นระบบ มีความรอบด้าน ครอบคลุม และเพียงพอ การจัดทำระบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง หรือ e-Learning ยังคงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็น แต่ควรมีการพัฒนาหลักสูตรให้เข้มข้นและจริงจัง โดยจัดแบ่งตามระดับผู้สอบบัญชี กำหนดคล้ายกับวิชาบังคับ (compulsory subjects) เช่น นักวิชาการตรวจสอบบัญชีระดับปฏิบัติการ จะต้องลงเรียนหลักสูตร e-Learning สำหรับผู้สอบบัญชีระดับต้น เป็นต้น โดยเป็นระบบที่สามารถบันทึกการเข้าอบรมเป็นรายบุคคลและเชื่อมโยงไปยังระบบบริหารจัดการข้อมูลตัวชีวิต เพื่อให้การอบรมสามารถเชื่อมโยงเข้ากับตัวชีวิตของแต่ละคน และควรจัดให้มีการทดสอบความรู้ (Achievement Test) โดยอาจแบ่งออกเป็น (1) การสอบเลื่อนระดับ เมื่อเข้าอบรมครบตามเนื้อหาหลักสูตรของผู้สอบบัญชีในแต่ละระดับ คือ ระดับต้น ระดับกลาง และระดับสูง และ (2) การสอบวัดความรู้ประจำปีของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในแต่ละระดับ นอกจากนี้ ควรมีการจัดทำรายวิชาสำหรับเก็บชั่วโมงการพัฒนาความรู้ต่อเนื่อง (CPD) ของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ ซึ่งบันทึกผลการเข้าอบรมเป็นรายบุคคลและเชื่อมโยงไประบบบริหารจัดการข้อมูลตัวชีวิตเช่นเดียวกัน ทั้งนี้ การจัดทำหลักสูตรและเนื้อหาวิชาควรมีคณะกรรมการระดับกรมเป็นผู้พิจารณา โดยอาจเชิญผู้แทนจากหน่วยงานภายนอกเข้าร่วมด้วย เพื่อให้หลักสูตรมีความน่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับ สำหรับการสอบเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาต หรือ CPA เป็นสิ่งที่ควรสนับสนุนและควรเพิ่มจำนวนบุคลากรที่เป็น CPA ให้มากขึ้น โดยเริ่มจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดมาตรฐานหรือการควบคุมคุณภาพงานสอบบัญชีก่อน บุคลากรของหน่วยงานดังกล่าวควรที่จะเป็น CPA

Remote audit จะยังคงเป็นทางเลือกในการสอบบัญชีต่อไปแม้ว่าสถานการณ์โควิด-19 จะดีขึ้นแล้วก็ตาม แม้ว่าจะเป็นลักษณะการตรวจสอบระยะไกลแบบบางส่วน หรือ Partial remote audit เพื่อที่จะช่วยในการวิเคราะห์ ข้อมูลและวางแผนการสอบบัญชีก่อนเข้าตรวจสอบในสถานที่จริง หรือเพื่อการติดตามและเฝ้าระวังความผิดปกติ ที่อาจเกิดขึ้น รวมถึงการใช้ข้อมูลชนิด near real-time มาวิเคราะห์ แทนที่จะใช้ข้อมูลย้อนหลังเมื่อหลายเดือนก่อน ผู้สอบบัญชีสหกรณ์คงต้องฝึกฝนตนให้คุ้นชินกับการตรวจสอบแบบระยะไกล และนำเทคโนโลยีที่ใช้ในการ ติดต่อสื่อสารหรือการประชุมทางไกลมาใช้ในทุกครั้งที่มีโอกาส เพื่อประหยัดเวลาและลดการเดินทางไปยังสหกรณ์ ต่างๆ ในพื้นที่ ทำให้มีเวลาทำงานสอบได้มากขึ้น และช่วยลดเวลาการทำงานในช่วงวันหยุดหรือหลังเลิกงานได้ ซึ่งจะช่วยสร้างสมดุลในการใช้ชีวิตและการทำงานได้ดีขึ้น

อีกสิ่งหนึ่งที่สำคัญ คือ **การพัฒนามาตรฐานการสอบบัญชีสหกรณ์** ให้เป็นที่ยอมรับและเชื่อมโยงกับมาตรฐาน การสอบบัญชีในระดับสากลมากขึ้น เพื่อให้งบการเงินที่ผ่านการรับรองโดยผู้สอบบัญชีสหกรณ์มีความน่าเชื่อถือ และได้มาตรฐาน สามารถนำไปใช้ประโยชน์และอ้างอิงได้ นอกจากนี้ ควรมีการเผยแพร่และสร้างความรู้ความเข้าใจ อย่างเป็นระบบให้กับบุคคลภายนอกและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อเป็นการสร้างความเชื่อมั่นและแสดงให้เห็นถึง ภาพลักษณ์ของการทำงานตามมาตรฐานวิชาชีพ

เรามักพูดกันเสมอถึง การสร้างความเข้มแข็งด้านการเงินและการบัญชี ให้กับสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ซึ่งเป็นการกล่าวรวมๆ อย่างกว้างๆ ไม่เฉพาะเจาะจงเรื่องใด เราควรมุ่งเน้นไปที่กระบวนการในการจัดทำบัญชีของสหกรณ์ ซึ่งต้องมีคุณภาพและได้มาตรฐาน เพื่อให้ผลลัพธ์ที่ได้คือ งบการเงิน มีความถูกต้อง และน่าเชื่อถือ เมื่อสหกรณ์มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการทำบัญชี ที่มีคุณภาพและได้มาตรฐานแล้ว ควรจัดให้มี **การรับรองกระบวนการคุณภาพ สำหรับการจัดทำบัญชี** เพื่อให้รางวัลและเป็นแรงจูงใจสำหรับสหกรณ์ในการพัฒนา และปรับปรุงกระบวนการทำบัญชี ซึ่งจะเป็นการสร้างความเข้มแข็งด้านการเงิน และการบัญชีอย่างแท้จริง

นอกเหนือจากการปรับปรุงและพัฒนาระบบการทำงานแล้ว อีกสิ่งหนึ่งที่ต้องตระหนักคือ **การตอบสนอง ความต้องการของลูกค้า** ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ควรจะต้องมีวิธีการสื่อสาร รวมถึงเครื่องมือการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ สามารถโน้มน้าวสหกรณ์ให้เห็นจุดบกพร่องต่างๆ ที่ต้องดำเนินการแก้ไข เป็นเสมือนที่ปรึกษาซึ่งสหกรณ์ให้ความไว้วางใจ (Trusted auditor) พัฒนาความสัมพันธ์ในลักษณะที่ส่งเสริมความร่วมมือกัน มากกว่าเน้นการใช้อำนาจตามกฎหมาย ซึ่งจะเป็นการพัฒนาสหกรณ์แบบมีส่วนร่วมและสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน

การสอบบัญชีสหกรณ์ในอนาคตจะเป็นอย่างไร ...

สิ่งที่กล่าวมาข้างต้นเป็นการวิเคราะห์จากสถานการณ์ปัจจุบันที่เป็นอยู่ เป็นอนาคตที่ไม่ไกลมากนัก ไม่ใช่การพูดถึงอนาคตแบบพลิกโฉม (Transformative) เป็นการปรับและเพิ่มบทบาทอีกเล็กน้อย เพื่อเสริมความแข็งแกร่งและลดความเสี่ยงในการทำงานของบุคลากร ยังมีปัจจัยภายนอก (External Forces) อื่นหลายปัจจัยที่ส่งผลต่อภูมิทัศน์ (Landscape) ของสหกรณ์ ซึ่งก็จะมีผลต่อการทำงานของผู้สอบบัญชีสหกรณ์เช่นเดียวกัน เช่น ร่างกฎกระทรวงที่ออกตามความในพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสหกรณ์ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2562 อันจะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์และสหกรณ์เครดิตยูเนียน นอกจากนี้ การพัฒนาของเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดด การเข้าสู่สังคมสูงวัยของเกษตรกรในภาคการผลิตต่างๆ สภาพแวดล้อมการทำธุรกิจที่มีการแข่งขันรุนแรงมากขึ้น ความต้องการของผู้บริโภคในเรื่องมาตรฐานสินค้าที่เปลี่ยนแปลงไป เป็นต้น เหล่านี้ล้วนมีผลต่อการดำเนินงานของสหกรณ์ในอนาคต สหกรณ์เองก็ต้องเร่งปรับตัวและปรับปรุงการดำเนินงานในหลายๆ ด้าน เพื่อให้สามารถอยู่รอดพร้อมทั้งยกระดับการให้บริการแก่สมาชิกได้ดียิ่งขึ้น

การนำพาองค์กรไปสู่อนาคตเป็นหน้าที่ของทุกคน แม้ว่าหน่วยงานที่รับผิดชอบจะต้องเป็นผู้ริเริ่มก็ตาม รูปแบบการทำงานต้องเป็นไปในลักษณะการร่วมมือกับพันธมิตร (Partnerships) หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ต่างๆ มากขึ้น ไม่จำกัดหรือปิดกั้นตนเอง สิ่งที่เราควรทำในการวางแผนรับมือกับอนาคต คือ การสร้างความยืดหยุ่นขององค์กร **ความยืดหยุ่น หรือ Resilience** คือ ความสามารถในการตอบสนองอย่างรวดเร็วต่อสถานการณ์ที่ยากลำบาก องค์กรใดที่มีความยืดหยุ่นมากก็สามารถรองรับความเสี่ยงได้มากเช่นกัน ตัวอย่างเช่น ในช่วงวิกฤตโควิด-19 องค์กรใดที่มีการเตรียมความพร้อมในด้านเทคโนโลยีดิจิทัลให้กับบุคลากรมากกว่า ก็มีความยืดหยุ่นในการทำงานมากกว่าองค์กรที่ไม่มีการเตรียมการใดๆ

เป็นพันธมิตรกับพันธมิตร

หนทางข้างหน้าจะเป็นเช่นไร จะราบเรียบหรือเต็มไปด้วยอุปสรรคขวากหนาม เราไม่อาจปฏิเสธอนาคตที่กำลังจะมาถึงได้ สิ่งที่จะช่วยให้เราเตรียมรับมือกับอนาคตได้ คือ การเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ พัฒนานตนเองอย่างไม่หยุดยั้ง (Continuous improvement) พัฒนาและฝึกฝนการทำงานให้ดีขึ้น (Practice) ไม่ปิดกั้นความร่วมมือกับกลุ่มต่างๆ หากเราไม่หยุดนิ่งอยู่กับที่ พร้อมเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เราก็จะสามารถขับเคลื่อนไปกับอนาคตได้ ไม่ถูกทิ้งให้เป็นกลุ่มที่อยู่ล้าหลัง ขอให้ทุกคนมีพลังใจที่เข้มแข็ง มีความหนักแน่น มีความกล้าและมุ่งมั่น ร่วมแรงร่วมใจกันฟันฝ่าอุปสรรค เดินหน้านำพาองค์กรมุ่งสู่อนาคตด้วยกันอย่างมั่นคง

โอภาส ทองยงค์
อธิบดีกรมตรวจบัญชีสหกรณ์
ธันวาคม 2564